

Stockholm 2016-04-11

Finansdepartementet
103 33

Remissvar för tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner, (Fi 20015:02)

Delrapport 2 från 2015 års betaltjänstutredning

Med anledning av remiss om betaltjänster lämnar Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare följande svar.

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS, är en ideell sammanslutning av lokalföreningar vars medlemmar har frivilliguppdrag som är reglerade i lag och förmedlas av en myndighet. RFS är religiöst och partipolitiskt obundet. RFS organiserar dessa lagreglerade frivilliguppdrag: lekmanövervakare, förtroendeman, partnerkontaktperson, kontaktperson, kontakt-/stödfamilj, stödperson, god man, förvaltare, god man för ensamkommande barn, särskilt förordnade vårdnadshavare, medförmyndare och särskilt förordnad förmyndare. En beräkning gör gällande att det idag finns 150 000 personer som är frivilliga samhällsarbetare.

Vem kan nekas att öppna betalkonto

Förvaltarskap kan bli aktuellt när någon riskerar att fara illa på grund av sitt eget handlande eller riskerar att bli svårt utnyttjad av andra. Förvaltarskap är en mycket ingripande åtgärd och ska bara vidtas i de fall då en god man inte är ett tillräckligt skydd. Att en person är slarvig är inte skäl för att de ska få förvaltare. Möjligheten att utse en förvaltare kom 1989. Det var en konsekvens av att vi inte längre omyndigförklarar människor i Sverige.

En förvaltare kan utses mot huvudmannens vilja och förvaltaren har rätt att ensam bestämma inom ramen för sitt uppdrag, utan huvudmannens samtycke. På det viset kan man säga att förvaltaren har rollen av "i-stället för" huvudmannens handlingsförmåga. Förvaltaren kan, för att skydda huvudmannen, helt ta över och föra huvudmannens talan mot hans eller hennes vilja inom ramarna för uppdraget. Eftersom huvudmannen förlorar sin rättshandlingsförmåga, kan de inte länge ingå giltiga avtal eller öppna bankkonton. Om en huvudman därför tecknar avtal om telefonabonnemang utan förvaltarens samtycke, är köpet inte giltigt och förvaltaren kan häva detta.

Ett förvaltarskap kan även begränsas inom ramen för de tre delarna som uppdraget består av. Det kan t.ex. avse förvaltning av bara ett visst konto eller att ansöka om insatser som huvudmannen själv inte vill ansöka om. Den som har förvaltare förlorar sin rättshandlingsförmåga men blir inte omyndigförklarad. Huvudmannen har därför kvar vissa rättigheter som att rösta i allmänna val, ingå anställningsavtal, gift sig, skriva testamente och bestämma om behandling inom sjukvården eller om de vill ta emot av förvaltaren sökta insatser.

Förslag: personer som står under förvaltare ska nekas öppna betalkonto

Riksförbundet för frivilliga samhällsarbetare förslår att bland de uppräknade skälen till att neka en ansökan om betalkonto även skall läggas att en person är ställd under förvaltare. Om det är lagtekniskt otympligt föreslår vi att förarbetet ska uttala att personer ställd under förvaltare innefattas under begreppet andra särskilda skäl.

Kontanthantering

Utredningen bör bättre uppmärksamma de personer som har god man, särskilt förordnad vårdnadshavare eller förvaltare, vanligen kallade huvudmän. De har många gånger inte förmåga att hantera ett betalkort. Det kan gälla ensamkommande mycket unga barn, vissa äldre och personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. De är personer som av olika anledningar har svårt att råda över och förvalta sin egendom själva. Många huvudmän får mindre summor att hantera själva av sin ställföreträdare. De är inte nödvändigtvis betjänta av ökad teknisk utveckling som utredningen målar upp.

För huvudmännen är det viktigt att kunna ha tillgång till samhällets olika tjänster och förströelser utan att det kopplas ihop med att komma ihåg koder och förstå komplicerade tekniska lösningar. Det är även en säkerhetsfråga eftersom de kan ha svårt att bedöma omgivningens intentioner samtidigt som de kan ha svårt att försvara sig och sin egendom. De blir därför oftare utsatta för brott en andra. Deras ekonomi är ofta svag varför höga kostnader för kontanthantering slår hårt på deras rörelsefrihet och delaktighet i samhället.

Att tryggt kunna ta del av samhällets resurser och nöjen för huvudmän med ställföreträdare är av central betydelse för dessa personers livskvalitet. Ställföreträdarna har ofta löst behovet av att betala småutgifter genom att portionerar ut mindre belopp kontant till sina huvudmän. Det blir ett hinder för dem att bl.a. kaféer och affärer där mindre belopp omsätts inte längre tar emot kontanter. Det är just sådana platser som personer med ställföreträdare besöker för att kunna leva ett delaktigt liv.

Utredningens gör en svepande analys på endast två sidor av äldre och funktionsnedsattas behov av kontanttjänster. Utredningen begränsar sig till att säga "Det finns ett behov av ett tryggt och rättssäkert sätt att utföra betalningar för dem som behöver hjälp av någon annan att genomföra betalningen. Användning av kontanter kan ha fördelar för

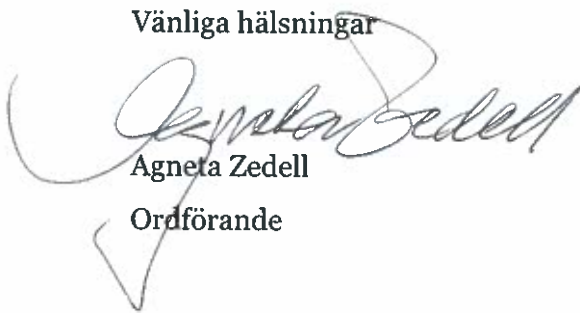
dessa personer, men också uppenbara nackdelar." Slutsatsen att dessa behov inte rimligen kan tillgodoses på annat sätt än genom riktade stödåtgärder saknar stöd i både rapporten och verkligheten. Det behövs en djupare utredning och analys av den verkliga situationen för dessa personer.

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare stöder uttandet i det särskilda yttrandet av expert Anna Wilbe att problembilden underskattas och att höga krav bör ställas på tillgången på kontanttjänster för de konsumenter som inte har några alternativ. Däremot delar vi inte utredningens och yttrandets slutsats att utvecklingen mot mindre kontanthantering är positiv bara den får gå långsammare. Med en allt äldre befolkning kommer det inte att alls att bli färre som har svårt att hantera tekniska lösningar för betalningar utan tvärt om, allt flera.

Förslag: Lagstiftaren bör garantera kostnadsfri tillgång till kontanter

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare anser inte att utredningen tillräckligt har kartlagt konsekvenserna av en minskad och fördyrad kontanthantering för huvudmän med ställföreträdare. Vi motsätter oss utredningens slutsats att de lagstiftningsåtgärder som skulle komma i fråga för att tillgodose det kvarvarande behovet av kontanter inte står i proportion till problemets omfattning. Betydelse av att ha tillgång till kostnadsfri kontanthantering bör utredas grundligt med hänsyn till personer med gode man, särskilt förordnad vårdnadshavare eller förvaltare.

Vänliga hälsningar

Agneta Zedell
Ordförande

Laila Wold
Ombudsman